

пов'язана, у першу чергу, чинниками та умовами її формування, які значно відрізняються від умов розвитку здорової дитини. Для більшості дітей із руховими порушеннями (артрогрипоз, міопатія, дитячий церебральний параліч) характерна затримка психічного розвитку по типу так званого психічного інфантилізму, який включає в себе незрілість саме емоційно-вольової сфери дитини, що пояснюється уповільненим формуванням вищих структур мозку, пов'язаних з вольовою діяльністю. Тож інтелект дитини може відповідати віковим нормам, при цьому емоційно-вольова сфера залишається несформованою [3,7].

Список використаної літератури:

1. Антонова З. О. Соціально-психологічні особливості економічної соціалізації підлітків : автореф. ... канд. психол. наук: 19.00.05. Київ, 2012. 13 с.
2. Бастракова А. С. Вплив стилю батьківського виховання на розвиток особистісного потенціалу підлітків: автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2017. 20 с.
3. Білодід В. М. Освітня соціалізація як чинник формування узгодженої життєвої перспективи студентів : автореф. дис. ... канд. психол. наук. : 19.00.07. Київ, 2016. 19 с.
4. Власова О. І., Марушкевич А. А. Основи психології та педагогіки : підручник. 2-ге вид., перероб. Київ : Знання, 2011. 333 с.
5. Грись А. М., Голубнюк В. О. Психологічні чинники соціальної дезадаптації підлітків. Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інст. психології Г.С. Костюка НАПН України. 2016, Т. XI: Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. Вип. 14. С. 14 – 26.
6. Кирпенко Т. М., Бохонкова Ю. О. Механізми психологічного самозахисту підлітків: монографія. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. 176 с.
7. Корнієнко В.В. Психологічні особливості соціальної ідентифікації осіб з органічним ураженням головного мозку. Матеріали Міжнародної науково-практичної заочної конференції: «Аспекти гуманізауючого впливу освіти на особистість», Д.: ДНУ, 2017: http://distance.dnu.dp.ua/ukr/index_ukr.html

Вікторія КОРНІЄНКО,

завідувач кафедри психології та педагогіки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

д.психол.н., доцент

Юлія МАЛЕНКІНА,

психолог середньої спеціалізованої школи № 13

ПРОБЛЕМА ПОРУШЕНЬ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ ТА ЇЇ КОРЕКЦІЯ

Проблема порушень емоційної сфери при розумовій відсталості і її корекція ніколи не втрачала своєї актуальності. Хоча багатьма авторами, серед яких Рубінштейн С.Я., Кузьміна К.С., Лебединська К.С., Селецький А.І., Ісаєв

Д.Н. та інші, і було зроблено опис проявів порушень емоційної сфери у різних груп дітей шкільного віку, але не в достатній мірі висвітлені можливості діагностики, психопрофілактики та подолання проявів порушень емоційної сфери у даної групи дітей. Тому недостатнє дослідження цієї проблеми і спонукало нас до більш глибокого та повного її вивчення.

Значна кількість науковців (В. Синьов, І. Колесник, Н. Кравець та інші) стверджує, що агресивна поведінка є дуже частим проявом у повсякденному житті цієї категорії дітей, але завжди існувала необхідність захисту їх від таких наслідків. Розумово відстала дитина в силу свого інтелектуального дефекту більш схильна до впливу як зовнішніх чинників, так і свого внутрішнього світу, використовуючи агресивну поведінку як засіб захисту та допомоги самій собі. Таким чином вона відгороджується і захищає свою слабку, вразливу особистість [1,3,6,8].

Доведено, що у такої категорії дітей основні нервові процеси не співвіднесені між собою, внаслідок чого вони обрушують всю гаму проявів агресивності: від дратівливості, злостивості, простого почуття образи до невмотивованих спалахів невгамовної агресії на оточуючих людей і самих себе; вони звинувачують, вимагають. Агресивна поведінка заважає дитині стати повноправним членом суспільства, її відкидають батьки, однолітки, тому нерідко ці діти поповнюють ряди асоціальних елементів [2,4,5,7].

Отож в ході нашого дослідження ми з'ясували, що агресивність – це властивість особистості, яка полягає в готовності і перевазі використання насильницьких засобів для реалізації своїх цілей. Для розумово відсталих дітей притаманні недорозвинення пізнавальних інтересів, труднощі сприйняття простору і часу, що заважає їм орієнтуватися в навколишньому світі та адекватно реагувати на всі його виклики. А некритичність мислення розумово відсталих дітей унеможлиблює самостійно оцінити свою роботу та виправити помилки, бо особливості психічної діяльності у них носять стійкий характер [2,6,8,9].

Незважаючи на те, що зниження інтелектуальних можливостей утруднювало диференціацію негативних емоцій і можливість їх контролю, та досліджувані діти легко вступали в контакт, погоджувалися взяти участь у заняттях. Послідовність пред'явлення завдань була різною, залежно від індивідуальних особливостей досліджуваних, їх інтересів, також у роботу були активно задіяні батьки.

Аналіз виконання методики Розенцвейга розумово відсталими дітьми показали, що більшість учнів в експериментальній групі схильна направляти свою реакцію на навколишнє середовище та на самих себе, а у третини – звинувачення всякого роду відсутні.

У контрольній групі у більшості випадків фруструюча ситуація розглядалася як щось незначне, що проходить з часом, звинувачення оточуючих або самого себе відсутнє, реакції направляють на самих себе, з прийняттям провини або ж відповідальності за виправлення ситуації, яка

виникла.

Також нами була підібрана і адаптована система заходів, заснована на арт-терапевтичних техніках, які, на нашу думку, мають широкі можливості і сприятимуть швидкій соціалізації дитини з особливими потребами. Вона, як невербальний засіб спілкування, особливо буде цінною для тих, хто недостатньо добре володіє мовними навичками, відчуває труднощі в словесному описі своїх переживань та у міжособистісній взаємодії.

Під впливом спеціально організованих корекційних занять у невеликої кількості такої категорії дітей намітилися позитивні зміни в поведінкових реакціях в ході конфліктних ситуацій. Це знайшло своє відображення в частковій відмові від прояву агресії, при збереженні спрямованості агресивної поведінки в залежності від ситуації.

Таким чином, програма заходів сприяла зниженню агресивності у молодших школярів, а саме: у дітей знизилася кількість агресивних проявів, менше стало дратівливості, тривожності і страхів.

Ефективність застосування арт-терапії підтверджена методами обробки даних і якісними змінами в поведінці дітей.

Але говорити про повну корекцію негативних емоційних проявів, в подоланні даного поведінкового стереотипу неможливо, тому що аналіз ситуацій в рамках корекційних занять не дає можливості точно передбачити, що, опинившись у подібній ситуації в реальному часі, діти виберуть саме ту модель поведінки, яку б ми хотіли бачити. Корекційні заняття, поряд з навчальними та виховними, покликані лише допомогти дитині правильно зорієнтуватися і адекватно реагувати в разі конфліктної ситуації [2,4,8,9].

1. Колесник І. П., Кравець Н.П. Робота з розумово відсталими дітьми-сиротами»: навчальний посібник. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – 86 с.

2. Руденко Л. М. Теоретична модель психокорекції порушення поведінки у дітей з розумовою відсталістю / Л. М. Руденко // Актуальні проблеми психології. Том XII. Психологія творчості : зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – К. : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2013 – Випуск 16. – С. 406-413.

3. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник.- Частина 2. Навчання і виховання дітей. – К: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – 214с.

4. Чабанюк С. О. Структура коморбідної патології у хворих із легкою розумовою відсталістю. Сучасні аспекти медицини та фармації – 2021 : мат. Всеукр. наук.-практ. конф. молод. вч. та студ. з міжн. уч. 15-16 квітня 2021 р., м. Запоріжжя. С. 42–43.

5. Чугунов В.В., Підлубний В.Л., Чабанюк С.О. Оцінка ефективності медико-соціальної реабілітації осіб з легкою розумовою відсталістю підліткового віку. Запорізький медичний журнал. 2022. Т. 24, № 5 (134), С. 560- 564.

6. Фірсова М., Гладун Г. Сюжетно - рольові ігри для дітей з порушенням інтелекту./ Дефектолог, 2008. - № 10. – С.21 – 28.

7. Яковлева С. Вплив раннього втручання на діагностику та психічний розвиток розумово відсталих дітей.// Дефектологія, 2008. - № 3. С. 14 – 16.

8. Effects of Physical Activity on the Physical and Psychosocial Health of Youth With Intellectual Disabilities: A Systematic Review and Meta-Analysis / N. J. Kapsal et al. J Phys Act Health. 2019. № 16 (12). P. 1187–1195.

9. Health professionals' experiences of behavioural family therapy for adults with intellectual disabilities: a thematic analysis / J. Hutchison et al. J Psychiatr Ment Health Nurs. 2017. № 24 (5). P. 272–281.

Вікторія КОРНІЄНКО,
завідувач кафедри психології та педагогіки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
д.психол.н., доцент
Зоя ПРІЛОУС,
лікар дитячої клінічної лікарні № 3 м. Дніпро

ПРО ОСОБИСТІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДІТЕЙ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Доведено, що труднощі адаптації та навчання у школі можуть мати однакові зовнішні прояви, що відбиваються на поведінці дитини, відносинах з однолітками, вчителями, але їх причини, психологічні та фізіологічні механізми, етіологія можуть бути зовсім різними. Тому і допомога дитині в кожному окремому випадку має бути спрямована не на зміну поведінки як такої, а на усунення небажаних причин її формування.

Актуальність нашого дослідження полягає у тому, аби визначити фактори, які впливають на порушення адаптації та поведінки дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями у шкільних закладах освіти.

Відомо, що проблема вивчення взаємозв'язку особистісних особливостей дітей молодшого шкільного віку і шкільної адаптації в психологічній і педагогічній літературі вивчена ще недостатньо, тому в нашій роботі ми спробуємо найбільш повно розкрити цей взаємозв'язок. У молодшому шкільному віці (провідною в молодшому шкільному віці є навчальна діяльність, в цьому віці в основному складаються стосунки з учителями, виявляються індивідуальні якості та особливості) у дитини найчастіше виникають труднощі і проблеми в навчанні, які, як правило, переходять і в старші класи, якщо їх не коригувати. Тому цей вік є таким, коли відбувається формування таких важливих якостей, як характер, мислення, здібності, які впливають на адаптацію та дають початок успішному або неуспішному навчанню дитини в школі, його майбутнім успіхам.

Результати дослідження особистісних рис за допомогою «Дитячого варіанту особистісного тесту» Кеттелла виявили відмінності між двома групами вибірки за такими показниками: «Експресивність», «Оптимізм»,